

הריח הוא העדין שבחוששים. גם ברוחניות ישנו חוש כזה. יצחק אע"ה רק הריח את ריחם של בגדי יעקב וקרא בהתפעלות ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה' (תולדות, סוף חמישי), שנכנסה עמו ריח גן עדן וריח זה היה ברור כל כך כאילו הוא רואה בעינים. המלך המשיח יהיה 'מורח ודאין' (סנהדרין צגב) וכתוב והריחו ביראת ה' (ישעיה יא,ג). – אשה אינה יודעת ללמוד גמרא, אבל אם אביה תלמיד חכם הוא, היא קולטת מהבית דקות ההרגשה בעדינות ההתנהגות שהיא מנת חלקם של תלמידי חכמים אמיתיים. יש מי שיודע ללמוד היטב, אבל ריח-תורה אין לו – ה' ישמרנו מזה! – ויש בת ת"ח שאינה יודעת ללמוד אבל ריח-תורה יש בה. ודי בריח-תורה להפוך שורש המת בעפר לנטע רענן! ואם ריח-תורה כך – תורה עצמה על אחת כמה וכמה! זהו כח קדושתה של התורה"ק שיש בה סוד ההיפוך, וכל זה מחסדי 'מחיה חיים' ב"ה!

אלה שזכו להסתופף בצל אדמו"ר נ"ע זוכרים עוד היום, כי שם היה המבט על כל אלה החדשים שנתוספו לחבורתם, אם כבר 'נהפכו והיו לאיש אחר' או עדיין לא נהפכו, וכמעט רק בקנה-מידה זה מדדו שם, ואשרי עין ראתה כל זאת, כי כל מי שבא לשם פשט צורה ולבש צורה ונהפך לאיש אחר, כל אחד כפי מה שהוא. אכן, זהו מעיקרי חיי תורה להכנס לסוד ההיפוך, להיות 'נהפך לאיש אחר'.

דף עב

ציונים והערות

'המקרא בגדי כהונה לוקה...'. על שיטות האחרונים בדין זה, ע' בשאלות ותשובות לסיכום, ובמובא בזבחים צה.

(ע"ב) 'אלמלא בגדי כהונה לא נשתייר משונאיהן של ישראל שריד ופליט'. על כפרת בגדי כהונה, ראה בהרחבה במובא בזבחים פח.

'אמצעי של עץ – תשעה. פנימי של זהב – שמונה. חיצון – עשרה ומשהו'. המידות האמורות בתורה ניתנו לארון העץ, קודם הציפוי, שכך נאמר ועשו ארון עצי שטים אמתים וחצי ארכו... ורק אחר כך נאמר וציפית אתו זהב (עפ"י מנחת חינוך צה).

לדברי ריש לקיש בירושלמי (שקלים רפ"ו) תיבה אחת היתה, וציפיה זהב מבית ומחוץ.

'שמא תאמר פחות הוא תלמוד לומר בי מלכים ימלכו' – וכיון שכתר תורה גדול מכתר המלכות, ודאי גדול הוא מכתר כהונה שהרי מלך קודם לכהן גדול כדאיתא בהוריות יג. (שפת אמת).

'לא זכה – זרה הימנו'. נקט לשון זרות, להורות שהמשתמש בכתרה של תורה דינו כזר הקרב יומת (מפרשים, מובא בספר הפרשיות תרומה).

'מבית ומחוץ תצפנו – אמר רבא: כל תלמיד חכם שאין תוכו כבדו אינו תלמיד חכם'. ומה העץ עושה באמצע? – אילולא העץ לא היה נואי לזהב, כך אילולא יצר הרע, לא היה נואי לצדיק (עפ"י מדרש, מובא שם).

'דאומן לה סמא דחייא דלא אומן לה סמא דמותא'. דאומן לה – שהתורה היא כלי אומנותו, אזי היא מקיימת דבריה ונעשית לו סם חיים (עפ"י תשב"ץ ח"א קמו).

נראה שזוהו מאמר רבא עצמו בשבת (פח) 'למיימינים בה סמא דחיי, למשמאילים בה סמא דמותא' ופרש"י: 'למיימינים – עסוקים בכל כהם וטרודים לדעת סודה, כאדם המשתמש ביד ימינו שהיא עיקר'. וכן 'אומן' 'אומנות', קרוב ל'מיומנות' – מלשון 'מיק', כלומר שימוש עיקרי שהוא מומחה בו לעשותו היטב.

ויש מי שפירש 'דאומן' מלשון אמונה; המאמין בכוחה ובמעלתה של התורה שהיא רפואה לכל תחלואי הנפש והגוף – היא לו סם חיים (מגדים חדשים שבת פח: עפ"י הפץ ה').

עוד יש לפרש במשמעות קרובה יותר לפשט, מלשון 'אומן' – מחנך ומגדל. וכדרך שכתוב בתורה 'ואהיה אצלו אמן'. כלומר שעוסק תדיר בתורה ומשקיע בה כמו בן טיפוחים.

'נושא אשה ואחר כך לומד תורה'. ע' במובא בקדשין כט.

'ככתבם וכלשונם'

'... של ארון עדיין מונח הוא, כל הרוצה ליקח יבא ויקח' –

'... אבל תלמיד-חכם אחר תלמיד-חכם, שהראשון חידש והמציא מדעתו הרחבה חלקו בתורה בגדר כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, וזה החידוש אומרים במתיבתא דרקייעא בשמו, ובא אחר ואומר זה על שמו בלי להזכיר שם הראשון – הרי זה עון פלילי וגניבת דעת. ועיין בתשובת שואל ומשיב (קמא ח"א סי' מד) כמה החמיר בזה וביטל דעת המקיל בזה. וכיוצא בזה על ידי שמכניס איזה שינוי בדעת הקודמו.

ואף על פי שאין להקפיד על מחבר ספר במקצוע של תורה שכבר יגע אחד ונתגדר בו, ואם בא השני ונכנס גם כן למקצוע הזה ועל ידי זה לא נשאר הראשון היחיד מומחה במקצוע זה – אין תביעה על השני ועל הבאים אחריו, כי תורתנו הקדושה שדה הפקר, ותורה מונחת בקרן זוית, הרוצה ליטול יטלנה כמו שאמרו רז"ל וברמב"ם הלכות תלמוד תורה, מכל מקום בישרות בלי שמצער את הראשון...

וגם אם הדבר נוגע רק על ידיעות בשיטות ראשונים שאינם ידועים כל כך, ומחבר אחד המציאם – ראוי למחבר השני על כל פנים לגלות דעת שזכה בזה על ידי הקודמו. זה מה שנלענ"ד בנדון זה וכיו"ב' (מתוך שו"ת שבט הלוי ח"ח שיג).

'כל תלמיד חכם שאין תוכו כברו אינו תלמיד חכם' –

'הגדר הראשון באמת הוא שיהיה בלי סתירות. וזאת לא רק שלא תהיה סתירה בין הידיעה וההכרה ובין המציאות, אלא שלא תהיה סתירה באדם עצמו.

'תוכו' בסוגיא זו היא היראה והטהרה מעוולה; 'ברו' הוא עסקו בתורה. צריכה להיות התאמה בין ידיעת התורה והיראה; אי-התאמה בזה היא שקר באדם עצמו. ויש לשים לב לפירש"י ב'איש שותה תורה כמים ויש בה עולה', כי יש כאן טענה על לימודו של אדם זה, שהוא 'שותה תורה כמים': מים מרווים צמאנו של אדם, אבל אין להם השפעה רוחנית כמו יין וכדומה, לעורר או להלהיב. כך היא תורתו של איש זה: הוא ריווה את צמאנו לידיעות, אבל לא נודעה השפעה לידיעותיו בתורה, אם ליראה אם לטהרה. איש זה, על אף ידיעותיו בתורה אינו תלמיד חכם.

(מתוך עלי שור ח"ב עמ' תקלג)

'הבדל עצום יש בין חכמת התורה ובין חכמות העולם: התורה הקדושה מכוונת כולה למעשה, להעמיד את האדם השלם. לא כן התרבות של אומות העולם: היא מעריכה בעיקר את הברק השכלי והיצירה היפה, ואת תועלתה לשיפור תנאי החיים; שלימות האדם היא אינה דורשת. הפילוסוף אינו נדרש לקיים דעותיו הלכה למעשה. גדולי הפסיכולוגים התנהגו בחייהם הפרטיים כמי שמעולם לא שמע משהו על פסיכולוגיה. המשורר אינו חייב לחיות את חייו באותה עדינות הנפש המתגלה ביצירותיו.

בתורה הקדושה אין מקום לגישה שכלתנית זו. אדם שיש סתירה בין חכמתו ומעשיו אינו נחשב בר-סמכא אצל הכלל ישראל – 'כל תלמיד חכם שאין תוכו כברו אינו תלמיד חכם'. התורה אינה מוותרת לגדול שבגדולים על סדק קל כלשהו בין חכמתו ובין מעשיו, כידוע. לכן אנו נדרשים ללמוד על מנת לעשות, וגדול לימוד שמביא לידי מעשה'... (מתוך עלי שור ח"ב עמ' קסה).

זו היא דרך העבודה המחוייבת לערכנו; להשלים תחילה את טהרת הלב ולתקן את ה'תוך', ורק לאחר מכן להשתדל בתיקון ה'בר' דהיינו המעשים החיצוניים. ואם כי עבודתו של תלמיד-חכם צריכה שתהיה באופן של השלמת תוכו כברו, והיינו דמכח הפעולות החיצוניות תבא מידתו להשלמת תנועותיו הפנימיות כדברי המסילת-ישרים (ספ"ז). אך אנו, אשר הבחינה הנכונה של ה'תוך' שלנו הינה בגדר ריק וחסר, ודאי הוא כי חובת העבודה שלנו היא מן התוך אל החוץ – מתחילה לתקן ולטהר את הלב, ומכאן לבא אל העבודה המעשית.

אם כנים אנחנו וחפצים אנו להווכח במהות עבודתנו, נקח לנו את התפילה שלנו לדוגמא, ותהיה זאת לנו לעדות נאמנה עד היכן ריק הלב מתוכנו. הנה, כשנתבונן בצורת התפילה כפי שהיא נעשית אצלנו, אפשר לומר שכמעט אין אנו מתפללים כלל ואין לנו שום ענין במהותה של תפילה אלא כל אחד ממלמל בפיו כפי הרגלו לומר את התפילות, בלא שום הרגשה פנימית וחפץ הלב. וזהו לנו אות נאמן עד כמה ריק הלב לגמרי מאמונה ודעת אלקים ויראת שמים. על כן אם באמת חפצים אנו לתקן משהו בעצמנו, יש לנו ללמוד מוסר הרבה, כי רק בדרך זו יעלה בידינו לטהר את הכלל מיסודו, ולמלא את לבנו באמונה, המהווה את התוכן האמיתי הראוי לשכון בחדרי-לבב-אנוש. רק אז נמצא ענין ותוכן בתפילה ונבוא לעמוד לפני ד' בעבודה זו של ככל לבבכם בשמחה וברננה. וזו היא תשובה שלימה הרצויה לפני ד'.

(מתוך לקט שיחות מוסר לגרי"א שר זצ"ל. ח"ב עמ' קיג)

'זכה – נעשית לו סם חיים, לא זכה – נעשית לו סם מיתה...' –

'לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה, מה שאין כן כשירבה המדרש והחכמה לדעת ולא המעשה, תהיה החכמה מרובה ממעשיו, ולא די שיתקן אלא אדרבא, 'והופכתו על פניו' כנוכר. וכמאמר 'כל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו'... אפילו אם ירבה לדעת תוכחות ומוסר חכמה ודעת איך להנצל מאותה תאוה, ולא ירבה במצוות אותו אבר המיוחד לאותה תאוה, גם כן מזיק יותר. והוא מאמר... למה נסמכה פרשת סוטה לפרשת נזיר – שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין. מה שאין כן אם אינו רואה סוטה בקלקולה ואין לו חכמה לדעת להוטר כל כך, אינו צריך להזיר עצמו מן היין. ולכאורה הוא להיפך, אדרבה, כי בראותו נווסרו כל הנשים, ואינו צריך להזיר? – והוא כדברינו הנ"ל, כי בראייתו הוא נזיר, ומבין יותר באמת שלא לעשותו... ומאז צריך שימור יותר ויותר, כי אין לו עדיין מעשה להגן עליו שלא תתהפך הידיעה על פניו.

והענין הוא שהתורה נמשלה למים שמשתנים בצורת הכלי שהם בתוכה, אם מרובעת אם עגולה, כן התורה והחכמה משתנים באדם, אם טוב ואם רע במידותיו'.
(פרי הארץ נשא. וע"ע: מכתב מאליהו ח"ג עמ' 128)

'נשאלתי: אם לא זכה נעשית לו סם המות, וכן אמרו ז"ל במי שלומד תורה בלי יראת שמים' אם לא ערבת בהם קב חומטין (העפר המשמר את התבואה מרקבון) 'מוטב שלא העלית' (שהרי כל התבואה תתקלקל), אם כן איך רשאים אנו בשפלותנו ללמוד תורה?
אך שאלה טפשית שאל. הן האדם לומד תמיד על כל פנים, ואם גם התורה הקדושה, תורת השי"ת, מסוכנת עבורו סכנת מות, בכמה מיתות על גבי מיתות ימית את עצמו בלומדו את תורת השוק והרחוב. ומה שאמרו 'מוטב שלא העלית' זהו כלפי התורה עצמה, כי גנאי גדול הוא לה שהאדם ימיט על עצמו על ידה נזק תחת אשר היה לו לקנות על ידה חיי עולם. אבל ביחס ל'מלמדים' אחרים עדיין התורה שמירה היא מכל רע. אין לנו גדול ממה שאז"ל על אחר 'לא מידן לידייניה – דעסיק באורייתא', שלמרות כל עבירותיו תורתו שמרה עליו מגיהנם. אך כלפי התורה עצמה הרי זה חילול גדול – להשתמש בכלי המפואר שניתן לנו לצרכי עלייתנו בהיותנו שרויים במצב של ירידה. ולא עוד אלא שהלומד תורה מבלי להתעורר על ידה לעלייה רוחנית, ככל מה שילמד רק יגביר את ירידתו. כי כל אדם המשים עצמו כחרש לקול ה' בקביעות, ככל אשר יתמיד במיאונו כן תתעבה קליפת טמטומו עד שלא יהיה שוב מסוגל להבחין בקריאת קול האמת לגמרי. וקול האמת שבלבו הריהו חיי הרוח שבאדם והכהתו היא סם המות עבורו. נמצא שבפשיעתו עשה מהתורה עצמה סם מות. אולם אם לא ילמד תורה – ודאי יגבר טמטומו באופן אחר במדה רבה יותר על ידי שמתרחק מהתורה לגמרי' (מתוך מכתב מאליהו ח"ב עמ' 54).

'בשם הרה"ק ר' אברהם מסאכטשוב זצ"ל: זכה – נעשית לו סם חיים. סם הוא רפואה. זכה, נותנת לו התורה רפואה של חיים. לא זכה – סם המות, נעשה לו רפואה שמצילתו רק מן המות ולא נותנת לו חיים. ולכן צדקו דברי הגמרא יחידיו, שילמד שלא לשמה ומתוך שלא לשמה בא לשמה' (מובא בספר אמרות טהורות ח"ג עמ' מא. וכן מובא בשמו בנאות דשא ח"א עמ' ריט).

דף עג

'ככהן הדיוט – משום מעלין בקדש ולא מורדין...'. ואם תאמר, כיון שמעולם לא היה עובד בשמונה בגדים משום איבה, אעפ"י שמדאורייתא ראוי לשמש בשמונה בגדים הרי למעשה אין כאן הורדה בקדושה?

ואולי כיון שבשעת מלחמה היה לובש שמונה בגדים לשאול באורים ותומים וכדלהלן, הרי זה נחשב הורדה בקודש אם יעבוד בבגדי כהן הדיוט, אעפ"י שלא עבד במקדש בשמונה בגדים (שפת אמת. וע"ע בחדושי הנצי"ב).

והחזון-איש (הוריות טו, כב) הקשה, הלא לפי מה שהסיקו 'נשאל איתמר' הרי מעולם לא עלה למדרגת כהן גדול לעבודה, ואין כאן הורדה אם יעבוד ככהן הדיוט (וכנראה אין מסתבר לו לומר כסברא דלעיל כיון שלובש שמונה בגדים למלחמה הרי לבישתו בגדי הדיוט נחשבת הורדה – כי ההורדה אינה תלויה בבגדים אלא בעצם העבודה, אם

א. ובא אהרן אל אהל מועד... – למה הוא בא, להוציא כף ומחתה. מקרא זה שנאמר מיד לאחר שילוח השעיר לעזאזל וקודם לעשיית עולתו ועולת העם, לא נאמר על הסדר אלא מקומו לאחר עולתו ועולת העם (שכן קבלו, חמש טבילות ועשרה קדושים טובל ומקדש כהן גדול בו ביום, ואם אמרת כסדרם – אי אתה מוצא אלא שלש טבילות וששה קדושים. ועוד דרש רבא: ובא אהרן... ופשט את בגדי הכהן אשר לבש בבאו אל הקדש. 'אשר לבש' – שלבש כבר).
וכן המקראות שלאחר מכן אינם על הסדר: ואת חלב החטאת יקטיר המזבחה... ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת... יוציא אל מחוץ למחנה ושרפו... ואילו בפועל שריפת הפר והשעיר קודמת להקטרת החלב (והמשלח... והשרף... – מה משלח דמעיקרא אף שורף דמעיקרא).
הקדים הוצאת כף ומחתה לאילו ואיל העם – נתבאר לעיל ס.

ב. בא משלח (למחרת היום. רש"י), מצאו בשוק לכהן גדול, (מכבדו בפני הבריות ו)אומר לו: אישי כהן גדול, עשינו שליחותך. מצאו בביתו אומר לו: מחיה חיים, עשינו שליחותו.

קכד. אלו מאמרים הוזכרו בסוגיא בשבחם של תלמידי חכם ובהנהגותיהם?

אליכם אישים אקרא; אמר רבי ברכיה: אלו תלמידי חכמים שדומים לנשים (- ענותנים ותשושי כח) ועושים גבורה כאנשים ('אישים' נדרש כנשים וכאנשים).
ואמר רבי ברכיה: הרוצה לנסך יין על גבי המזבח – ימלא גרונו של ת"ח יין שנאמר אליכם אישים אקרא ('אישים' מלשון אש).
ואמר רבי ברכיה: אם רואה אדם שתורה פוסקת מזרעו ישא בת תלמיד חכם שנאמר אם יוקין בארץ שרשו ובעפר ימות גזעו – מריח מים יפרח ועשה קציר כמו גזעו.

דפים עא – עב

קכה. א. אלו הם בגדי כהונה של כהן הדיוט ושל כהן גדול?
ב. חוט של בגדי כהונה – כמה היה כפול?
ג. מהו סך מגין החוטים של כל בגד ובגד ושל הפרוכת?
א. כהן גדול משמש בשמונה בגדים וההדיוט בארבעה; בכתונת מכנסים מצנפת ואבנט. מוסיף עליו כהן גדול: חשן ואפוד ומעיל וציץ – כמפורש בכתוב.
[הכתונת המכנסים והמגבעות – עשויים בד, פשתן.
הציץ עשוי זהב.
המעיל – כליל תכלת. פעמוניו – זהב. רימוניו – משלשה מינים; תכלת ארגמן ותולעת שני.
חושן ואפוד – מחמשה מינים; תכלת, ארגמן, תולעת שני, שש, וחוט זהב עם כל מין.
אבנט; של הכהן הגדול בבואו לקדש הקדשים – בד. שבשאר ימות השנה – בד רקום בתכלת ארגמן ותולעת שני (ערמב"ם). של כהן הדיוט – מחלוקת (כדלעיל יב)].
מצנפת ומגבעת (שבלשון הכתוב) שניהם ניתנים על הראש, אלא שהמצנפת חשובה יותר וניתנת על ראש הכהן הגדול, ואינה דומה למגבעות כהני הדיוט שהיא קטנה מהן ואינה כשרה להם בעבודה, לפי שהיה צריך הכהן הגדול להניח על ראשו ציץ ותפלין (עפ"י ריב"א). ויש מכשירים המצנפת אף בכהן הדיוט (עתוס' לעיל יב). ויש מי שכתב שהמגבעת פסולה לכהן גדול אע"פ שהמצנפת כשרה לכהן הדיוט (עפ"י ר"ח פלטיאל תצוה כט, ו). וע"ע רמב"ם וראב"ד כלי המקדש ח, ב ובמובא לעיל יב.

ב. כל בגדי כהונה שנאמר בהם שש – חוטם [של כל מין ומין מהם] היה כפול [בשזירה] ששה. ואף אלו שלא נאמר בהם 'שש' [מעיל וציץ], חוטם כפול ששה. ואף לעכב [שאם עבד בבגדים שאינם כפולים – עבודתו פסולה]. כל אלו נדרשו מיתור תיבת שש כמה פעמים.

א. לדעת רש"י (בר"ה שמונה, ובשמות כה, ו) ותוס' ישנים (כאן, בבאור הברייתא. וכן דעת הסמ"ג עשה קעג), כשם שכל חוט היה שזור בעצמו כאמור, כך המינים כולם היו שזורים אלו באלו. ומדברי הרמב"ם (כלי המקדש ט, ד) יש לשמוע שלא היה שזור המינים ביחד (עפ"י משל"מ שם ה, ג).
ב. לדברי הרמב"ם (כלי המקדש ת, יד), מקום שנאמר בו בד – אפילו היה חוט אחד לבדו כשר, ומצוה מן המובחר שיהא כפול ששה. ואין כן דעת רש"י (בובחים יח).

ג. סך מנין החוטים:

דברים שנאמר בהם שש, שאינם עשויים אלא מפשתן (כגון בגדי כהן הדיוט) – חוטם כפול ששה כאמור. מקום שנאמר משזר (בלא 'שש'. ואין זאת אלא ברימוני המעיל (בשמות לט, כד). רש"י) – שמונה חוטים (משזר – משזר מפרוכת סך כל חוטיה 24, הרי לשלשה מינים תכלת וארגמן ותולעת שני – שמונה חוטים לכל אחד. וע"ע ירושלמי שקלים ו, ב).

מעיל – שנים עשר חוטים (כליל תכלת משמע עשוי משני חוטים (כליל – גדיל. רש"י. וער"ח) וכל חוט עשוי ששה כנ"ל).

פרוכת – עשרים וארבעה חוטים (ארבעה מינים מפורשים בכתוב, כל אחד של שש שש).
חשן ואפוד – עשרים ושמונה (כפרוכת, ומוסף עליהם ארבעה חוטי זהב, חוט אחד בתוך כל מין ומין (רב אשי. וכן פסק הרמב"ם כלי המקדש ט, ה) – כפי שדרשו מן המקראות).

דף עב

קכו. א. מה דינם של המקרע בגדי כהונה; המזיח חושן מעל האפוד; המסיר בדי הארון?

ב. מה דרשו מעצי שטים עמדים? בגדי השרד?

ג. כיצד מתקינים את בגדי הכהונה?

ד. מה בין 'מעשה רוקם' ל'מעשה חושב'?

ה. ארון הקודש – כיצד היה נעשה? האם בדיו היו קבועים ומהודקים בטבעות?

א. אמר רב יהודה: המקרע בגדי כהונה לוקה (לא יקרע).

יש אומרים בדעת הרמב"ם (כלי המקדש ט, ג) שבכל הבגדים אין לוקה אלא הקורע דרך השחתה, חוץ מהקורע פי המעיל שחייב אפילו שלא בדרך השחתה (עפ"י ר"א בן הרמב"ם; קרבן הגיגה ועוד).
ויש חולקים וסוברים שגם במעיל אינו חייב אלא דרך השחתה (עפ"י משנה למלך; הגר"ח ועוד).
ובמנחת חינוך (קא) כתב שמחלוקת הסוגיות היא האם הקורע שאר בגדים לוקה משום 'לא יקרע' או רק במעיל, אלא שאם קורע דרך השחתה לוקה משום 'לא תעשון כן לה"א'. ולפי זה אם קורע המעיל דרך השחתה – אפשר שלוקה שנים (וע"ע שיטה נוספת בשפת אמת).

אמר רבי אלעזר: המזיח חושן מעל האפוד והמסיר בדי הארון – לוקה (ולא יזח; לא יסרו).

א. מלשון הרמב"ם (כלי המקדש ט, י) משמע שהמזיח את החושן אינו לוקה אלא כשעשה כן דרך קלקול והשחתה [ובאר הגר"ח שענינו של לאו זה משום קריעת בגדי כהונה, אלא שאינו נכלל בלאו דקריעת שאר בגדים מאחר והחושן והאפוד אינם דבוקים יחד. ואולם בהסרת הבדים מהארון חייב אף שלא בדרך קלקול, שאין ענינו משום השחתה וקריעה].

ונראה שגם שלא בשעת עבודה חייב [ודלא כמשמעות דברי החינוך]. אבל אם החושן והאפוד נתקלקלו ואינם ראויים לעבודה, אפשר שאין לחייב על פירוקם. וצ"ע (עפ"י מנחת חינוך ק).
 ב. גם המסיר בד אחד מהארון – לוקה (מנחת חינוך צו).
 ג. לכאורה נראה שהזחת החושן והסרת הבדים אסורות עוד בטרם נמשחו הכלים ונתקדשו (ע' משך חכמה פקודי מ, כ).

יש מי שביאר בדעת ראשונים שהשמיטו ממנין המצוות שלהם לאוין אלו [רס"ג השמיט שלשתם, ובה"ג ועוד ראשונים השמיטו מקרע בלבד], שנקטו (עפ"י הסוגיא כאן ובמכות כב) שמחלוקת אמוראים בדבר, ופסקו כדעת הסוברים שאין כאן אזהרה אלא הוראה במעשה הכלים, לעשות שפה למעיל וכד' (עפ"י באור הגר"פ פלא לספר המצוות לרס"ג לאו ריב).

ב. אמר רבי חמא ברבי חנינא: מהו שכתוב עצי שטים עמדים – שעומדים דרך גדילתם. דבר אחר: שמעמידים את ציפויים. (רש"י: מעמידים את ציפוי הזהב במסמרות. לשון אחר: שלא התליעו ולא נפל ציפויים. תוס': ציפויים בטל לגביהם, שלא כשאר עץ הבטל למתכת).
 דבר אחר: 'עומדים' – שמא תאמר אבד סברם ובטל סכויים (משנגנוזו לא ישובו עוד), תלמוד לומר עמדים שעומדים לעולם ולעולמים.

אמר רבי חמא בר חנינא: את בגדי השרד לשרת בקדש – אלמלא בגדי כהונה לא נשתייר משונאיהם של ישראל שריד ופליט.
 רבי שמואל בר נחמני אמר: דבי ר"ש תנא, בגדים שגורדים אותם כבריייתם מכליהם ומשרדים מהם כלום (– היו מתקינים אותם מתוך כלי אריגתם כמות שהם, ומשיירים מקצת שאינו ארוג והוא מתחבר עמהם אחר כך במחט כדלהלן).

ג. בגדי כהונה נעשים מעשה אורג; נארגים מתחילתם כפי צורתם הסופית שלא כשאר יריעה שצריך שוב לחתכה למדת הלוש ולתפור במחט. ואולם בית יד שלהם נארגת בפני עצמה ונדבקת עם הבגד [ומגייעה עד פסת היד].
 וכן כתפות האפוד, נארגו בפני עצמן וחוברו במחט לאפוד (עפ"י רש"י תצוה; רמב"ם כלי המקדש ט, ט).

ד. תנא בשם רבי נחמיה: 'רוקם' – מעשה מחט (כשאר יריעות שמחברים אותן לעשות מהן בגד), לפיכך פרצוף אחד (כצורתו מכאן כך צורתו מהעבר השני. רש"י). 'חושב' – מעשה אורג, לפיכך שתי פרצופות (ששתי דפנות לה ליריעה, לפיכך אפשר לעשות מכל צד צורה אחרת).
 לפי פירוש אחד בירושלמי (שקלים ה, ב) 'פרצוף אחד' – היינו צורה בעבר האחד בלבד, וצד שני חלק. 'שתי פרצופות' – צורה מכל צד (וכן משמע בריטב"א).
 רבי אלעזר פירש מעשה רוקם; מעשה חשב – שרוקמים במקום שחושבים (בתחילה מתקן הצורה על הבגד ע"י צבע ואחר כך רוקמה במחט. רש"י).
 'מעשה רוקם' לא היה בבגדי כהונה אלא באבנט (שמות כה, לט). ולדעת הרמב"ם (כלי המקדש ה, ב) משמע שרק אבנטו של כהן גדול היה מעשה רוקם, לא של כהן הדיוט. והרמב"ן (פקודי) חולק וסובר ששניהם היו מעשה רוקם. וכן דעת הסמ"ג (עשה קעג).

ה. אמר רחבה אמר רב יהודה: שלש ארונות עשה בצלאל; אמצעי של עץ – תשעה טפחים. פנימי של זהב – שמונה. חיצון של זהב – עשרה ומשהו (מבית ומחוץ תצפנו). ובבביתא אחרת שנו: אחד עשר ומשהו. ופרשו שנחלקו אם יש בעובי הארון טפה. ואותו 'משהו' היה בולט מעל הכפורת, להיות לו זר סביב.

א. רש"י מפרש שמדובר כאן על מדות הגובה; האמצעי של עץ גובהו תשעה (מבחוץ) ועובי שוליו טפה. הפנימי גובהו שמונה. והחיצון – לדעה ראשונה לא היה עובי שוליו אלא משהו ולדעה האחרת עובי שוליו טפה. ולפי שתי הדעות היה החיצון עולה טפה אחד מעל ארון הפנימי, כנגד עובי הכפורת ועוד 'משהו' מעליה כאמור.

רבנו חננאל מפרש שלדברי הכל גובה הארון תשעה טפחים וכפורת טפה, וכאן מדובר על מידות האורך; ארונות הזהב דקים היו, ואילו הארון האמצעי – לבביתא הראשונה היה דק ולבביתא האחרת היה עובי כולו טפה. ולפי שתי הברייתות הארון החיצון היה נכפף פנימה ומכסה טפה מארון העץ, אותו טפה שהיה מגולה בשל קוצר ארון הפנימי שלא היה אלא שמונה (וע"ע בהרחבה במנחת חינוך צה, י).

ב. לדברי ריש לקיש בירושלמי (שקלים ג, א) ארון אחד של עץ היה, וציפיהו זהב מבית ומחוץ.

ג. כתב רש"י שלא היו רגלים לארון. וכן כתב הרמב"ן (שמות כה, יב). ויש מפרשי המקרא שפרשו 'ארבע פעמותיו' – רגלים, שעליהם ניתנו טבעות הזהב (עפ"י ראב"ע ואברבנאל).

בדי הארון אינם מהודקים בטבעות אלא מתפרקים והולכים לכאן ולכאן אבל אין נשמטים, שהיו עבים בראשיהם (בטבעת הארון יהיו הבדים לא יסרו ממנו. ומאידך והובא את בדיו בטבעת / והבאת את הבדים בטבעת. ערש"י ותוס').

א. שיעור חלל הטבעות ועובי הבדים אינו מבואר בכתוב. ואין הקפדה בדבר (מנחת חינוך צה, יא).

ב. התוס' צדדו לפרש שהיו ארבע טבעות נוספות שבהן היו ניתנים בדים נוספים בנוסף המחנה, ובשעת החנייה היו מסירים אותם בדים (וע"ע בפירוש ראב"ע ואברבנאל תרומה; מנחת חינוך שם).

קכו. אלו מאמרים הוזכרו בסוגיא במעלת התורה ובלומדיה?

אמר רבי יוחנן: שלשה זרים הם, של מזבח ושל ארון ושל שלחן; של מזבח זכה אהרן ונטלו ('כתר כהונה'), של שלחן זכה דוד ונטלו ('כתר מלכות'), של ארון ('כתר תורה'. ערמב"ם תלמוד תורה ג, א) עדיין מונח הוא, כל הרוצה ליקח יבא ויקח. שמא תאמר פחות הוא – תלמוד לומר בי מלכים ימלכו.

כתוב ועשית לך ארון עץ וכתוב ועשו ארון עצי שטים – מכאן לתלמיד חכם שבני עירו מצווים לעשות לו מלאכתו.

מבית ומחוץ תצפנו – אמר רבא: כל תלמיד חכם שאין תוכו כבדו – אינו תלמיד חכם. אביי ואיתימא רבה בר עולא: נקרא 'נתעב'...

אמר רבי שמעון בר נחמני אמר רבי יונתן: מהו שכתוב למה זה מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולב אין – אוי להם לשונאיהם של תלמידי חכמים שעוסקים בתורה ואין בהם יראת שמים. מכריז רבי ינאי: חבל על שאין לו חצר, ושער לחצר עשה (שהתורה אינה אלא שער ליכנס בה ליראת שמים. רש"י).

אמר להם רבא לתלמידים: בבקשה מכם, אל תירשו גיהנם כפול (להיות יגיעים ועמלים בתורה בעולם הזה ולא תקיימוה, ותירשו גיהנם במוותכם, ובהייכם לא נהניתם בעולמכם).

אמר רבי יהושע בן לוי, מהו שכתוב וזאת התורה אשר שם משה – זכה נעשית לו סם חיים, לא זכה נעשית לו סם מיתה.

... זכה – נעשית לו זר, לא זכה – זרה הימנו; זכה – משמחתו, לא זכה – צורפתו; זכה – צורפתו לחיים, לא זכה – צורפתו למיתה.

יראת ה' טהורה עומדת לעד – אמר רבי חנינא: זה הלומד תורה בטהרה. מהו – נושא אשה ואחר כך לומד.

עדות ה' נאמנה – א"ר חייא בר אבא: נאמנה היא להעיד בלומדיה (מי קיים ומי לא קיים (רש"י). ועוד, נאמנת להעיד על העוסקים בה, כמו שאמרו כל העוסק בתורה מבפנים תורתו מכרזת עליו מבחוץ (תו"ע).

דף עג

קכח. א. כהן משוח מלחמה, האם הוא משמש במקדש ובאלו בגדים? האם הוא כשר לעבודת יום הכפורים?

ב. מה דינו של משוח מלחמה לענין שאר הלכות האמורות בכהן גדול?

ג. מה דינו של כהן גדול מרובה בגדים שאינו משוח בשמן המשחה בכל הנוכח?

ד. מה דינו של כהן גדול שעבר?

א. רב דימי אמר: בגדים שכהן גדול משמש בהם – משוח מלחמה משמש בהם (ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבניו אחריו – למי שבא בגדולה אחריו). ומבואר בגמרא שלדעה זו כשר הוא לעבודת יוהכ"פ ככהן גדול (וכפר הכהן אשר ימשח אתו ואשר ימלא את ידו, וכל מילוי ידיים על ידי בגדים הוא. רש"י), אבל מדרבנן אינו משמש ככהן גדול משום איבה (כן מפרש אביי הברייתא). וגם ככהן הדיוט אינו משמש מפני שמעלים בקודש ואין מורידים.

גם אם עבר מתפקידו כמשוח מלחמה כגון שהזקין – אינו יורד לשמש ככהן הדיוט (עפ"י תוס' ישנים).

ולדברי רבין ותניא נמי הכי, אין משוח מלחמה משמש במקדש ככהן גדול מעיקר הדין, רק כשנשאל באורים ותומים לבוש הוא בשמונה בגדים (וכנראה נחלקו תנאים בדבר בשתי הברייתות. עפ"י חזו"א).

ב. שנו בברייתא, בחמשה דברים (האמורים בפרשת והכהן המשיח, בה נתרבה משוח מלחמה) שוה כהן משוח מלחמה לכהן גדול; לא פורע ולא פורם על מתו [אבל פורם מלמטה, בשיפולי בגדיו. ע' בפירוט בהוריות יב], ולא מטמא לקרוביו, ומצווה על הבתולה ומוזהר על האלמנה [ונחלקו בדבר זה רבי ישמעאל ורבי עקיבא (בהוריות יב)].

ומחזיר את הרוצה – כדברי רבי יהודה. וחכמים אומרים אינו מחזיר.

א. רש"י ותוס' מפרשים: החזרת רוצח מעיר מקלט לביתו, במותו. [התוס' נקטו שאם יש שם כהן גדול, או שמא רק אם היה בזמן שהרג – אינו חוזר מעיר מקלט אלא במות הכהן הגדול].

והרי"ד מפרש: חזרתו לעיר מקלט, לאחר שבית דין שלחו והביאוהו משם לעמוד למשפט.

ב. הרמב"ם השמיט הדין שמשוח מלחמה אינו פורם ולא מטמא לקרוביו (העיר על כך המשנה-למלך

כלי המקדש ה,ו). ולענין החזרת הרוצה פסק כחכמים שאינו מחזיר 'מפני שהוא ככהן הדיוט'.

לענין שאר העבודות המיוחדות לכהן גדול; פר כהן משיח, פר יוהכ"פ [ואילו], עשירית האיפה, הקרבה ונטילת חלק בראש – אינו ככהן גדול. ואינו מקריב כשהוא אונן, וחייב על טומאת מקדש וקדשיו – בניגוד לכהן גדול.